

Ліки зцілюють тіло, а книга – душу

БІБЛІОТЕРАПЕВТ

№ 4/5 (103/104) 2023

Видається з 1 жовтня 2014 року

Сайт Наукової бібліотеки libr.knmu.edu.ua

Архів «Бібліотерапевта» <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/6941>

ЗМІСТ

ЮВІЛЕЙ

До ювілею професора М.Ф. Опенховського

Г. Демочко.....С. 4-5

МІЖНАРОДНИЙ ОБМІН ДОСВІДОМ

Візит до бібліотек Кембриджського університету:
Cambridge University Medical Library

І. Киричок.....С. 7-9

НЕДУГИ ВЕЛИКИХ

Феномен Зигмунда Фрейда

Л. Скрипченко, В. Віскова.....С. 11-13

ВОЛОНТЕРСТВО

Об'єднані заради дітей

Т. Бабак.....С. 15

АРТ-ГАЛЕРЕЯ

Творчість студентів під час війни

О. Русанова.....С. 17-18

ХРОНІКА ПОДІЙ

Квітень-травень 2023 у світлі подій,
Про роботу бібліотек під час надзвичайних ситуацій

Від редколегії.....С. 20-23

ДО ЮВІЛЕЮ ПРОФЕСОРА Ф.М. ОПЕНХОВСЬКОГО

У травні 2023 року наукова спільнота відзначає 170 років від дня народження Федіра Мечиславовича Опенховського — українського лікаря, доктора медицини, професора катедри шпитальної та факультетської терапії, директора шпитальної терапевтичної клініки, завідувача катедри факультетської терапії Імператорського Харківського університету (ІХУ).

Федір (Теодор) Мечиславович Опенховський народився в місті Люблін в травні 1853 року в багатій шляхетській родині. Закінчив медичний факультет Імператорського університету Св. Володимира в Києві 1876 році зі ступенем лікаря й у тому ж році посів посаду ординатора та клінічного асистента медичного і дерматологічного відділення Київського клінічного військового госпіталю. В 1879 році з науковою метою був відряджений військовим міністерством за кордон на два роки. Але для більш ґрунтовної освіти він залишився там ще на два роки і пройшов дуже серйозну науково-практичну школу, працюючи в 14 кращих закордонних клініках Страсбурга, Парижа, Лондона, Відня, Берліна.

Повернувшись у 1883 році з-за кордону, став готуватися до одержання ступеня доктора медицини. Такий ступінь був йому присуджений 1884 року у Дерптському університеті за дисертацію «К учению об окончании сердечных нервов». І з того ж року доктор Ф.М. Опенховський приступив у Дерпті до читання лекцій на медичному факультеті. А 1889 року Ф.М. Опенховський був визнаний гідним престижної премії імені Франца Гамбургера за роботу «Об иннервации желудка», визна-

Федір Мечиславович Опенховський (1853-1914)

ну вченою радою Дерптського університету кращою роботою останнього десятиліття з фізіології. У листопаді 1891 року призначений понадштатним екстраординарним професором госпітальної терапевтичної клініки ІХУ.

У Харкові Ф.М. Опенховського зустріли досить холодно, а у владних сферах навіть вороже, оскільки за походженням він був поляком (за тодішньою великодержавною термінологією «інородцем») і не був вихованцем ІХУ.

Визнання в Харкові він домагався крок за кроком. Із серпня 1893 року — понадштатний ординарний професор катедри госпітальної терапевтичної клініки, з 1895 року — штатний ординарний професор, а з 1897 — директор госпітальної терапевтичної клініки ІХУ. Зрештою, 1903 року був обраний медичним факультетом і вченою радою університету, затверджений міністерством і очолив катедру факультетської терапевтичної клініки.

Студенти дуже любили професора, про що збереглися спогади В. Унковського (мовою видання): *«Когда учебный год закончился, мы решили чествовать профессора Опенховского. Собрались в аудитории терапевтической клиники, пригласили Ф.М. Начались речи. Профессор слушал, и слезы катились по его щекам. Еле-еле удалось ему нам ответить. После речи он расплакался. Его засыпали цветами, вынесли на руках из аудитории. А затем, в различных группах несколько раз мы снимались с Ф.М. И профессор был рад иметь у себя каждый снимок».*

6 вересня 1903 року професор І.М. Оболенський передав завідування клінікою професорові Ф.М. Опенховському, який керував нею аж до своєї смерті на початку 1914 року За свою активну й плідну наукову та практичну діяльність у Харкові Ф.М. Опенховський набув чину спочатку статського, а потім дійсного статського радника і нагороджений орденами Святої Анни 2 ступеня, Святого Володимира 3 і 4 ступенів, Святого Станіслава 1 ступеня.

У 1909 році на I Російському з'їзді терапевтів виступив з допо-

віддю на тему «К диагностике локализации язвы желудка», в якому довів тісний зв'язок між наявністю больових точок по ходу хребта і локалізацією виразок шлунку (симптом Опенховського).

Федір Мечиславович займався благодійною діяльністю. На особисті кошти організував будівництво при Олександрівській лікарні аудиторії, лабораторії та аптеки. У 1913 році був обраний головою терапевтичної секції Харківського медичного товариства (ХМТ) та головою Харківського відділення Всеросійської ліги боротьби з туберкульозом. Здійснював фінансову допомогу студентам польського походження та римо-католицьким вірянам Харкова.

Чуйність та людяність професора дивували й його колег. Професор М. Савельєв з Москви згадував (мовою видання): *«Никогда не забуду я сердечного теплого отношения к себе во время моей тяжелой болезни (двусторонняя крупозная пневмония), поразившей меня так неожиданно в Харькове — совершенно чужом для меня городе. Проф. Ф.М. Опенховский окружил меня самым заботливым, тщательным уходом*

в течение дня и ночи. Всеми силами поддерживал во мне и в моих близких бодрость духа. Ради этого приезжал ночью и своим появлением и бодрящими словами воскрешал надежду в моей семье. Воспоминания об этом чудном, сердечном, высокоодаренном человеке, в котором светилась искра Божия, останутся у нас навсегда».

Але в розквіті слави професор важко занедужав. Це трапилося в осінньому семестрі 1913 року. Федору Мечиславовичу все сутужніше ставало читати лекції й проводити практичні заняття, голос ставав тихіше, сили катастрофічно танули. Надія на видужання з'явилася після його від'їзду на операцію до Берліну. Дорогу хворий переніс порівняно благополучно, почував себе непогано. Операція пройшла вдало. Але на другий день після неї хворий помер від легеневої емболії. Це відбулося 1 (14) січня 1914 року. Розтин показав наявність раку шлунку й стенокардії. Похований професор у Люблінській губернії, у маєтку свого товариша Флерковського. На початку 20-х років ХХ сторіччя члени родини повернулись на свою історичну батьківщину.

МІЖНАРОДНИЙ ОБМІН ДОСВІДОМ

АВТОР ФОТО: ІРИНА КИРИЧОК

ВІЗИТ ДО БІБЛІОТЕК КЕМБРИДЖСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ: CAMBRIDGE UNIVERSITY MEDICAL LIBRARY

Навесні 2022 року Харківський національний медичний університет (ХНМУ), як й інші українські виші, став учасником проєкту «Єднання», який передбачає твінінгову взаємодію (побратимство) університету з партнером з Великобританії. Таким партнером-побратимом для ХНМУ став Кембриджський університет, а саме його Школа Клінічної Медицини. Така взаємодія передбачає персоналізовану допомогу від партнерського ЗВО, що спрямована на підтримку, відновлення та розвиток нашого університету під час війни, а у довгостроковій перспективі — формування стратегічних партнерств та альянсів для спільної роботи та подальшої взаємної інтернаціоналізації.

У межах цього проєкту у січні 2023 року Наукова бібліотека ХНМУ провела онлайн-зустріч з представниками Медичної бібліотеки Кембриджського університету, яка є інформаційним центром Школи Клінічної Медицини (більше про зустріч — «Бібліотерапевт», № 1 за 2023 рік, с. 11).

У травні цього року на час відпустки я планувала поїхати до Великобританії, тож заздалегідь домовилась з колегами з Медичної бібліотеки Кембриджського Університету про можливу зустріч. Менеджерка бібліотеки Джо Мілтон (Jo Milton) поцікавилась які бібліотеки університету я хотіла б ще відвідати й напередодні надіслала мені програму нашої зустрічі.

15 травня я приїхала в Кембридж і вирушила до Медичної бібліотеки, яка знаходиться на території Адденбрукського шпиталю (Addenbrooke's Hospital) і розташована в корпусі Школи Клінічної Медицини (School of Clinical Medicine, Cambridge University).

Там відбулась моя зустріч з деканом медичного факультету Поллом Вілкінсоном (Paul Wilkinson — Clinical Dean), керівницею Медичної бібліотеки Айлою Кун (Isla Kuhn — Head of Medical Library Services), менеджеркою бібліотеки Джо Мілтон та керівницею відділу колекцій та академічних зв'язків Мел Бах (Mel Bach — Head of Collections and Academic Liaison,

Slavonic Specialist), фахівцем-славістом — саме вона була нашим перекладачем.

Далі було знайомство з бібліотекою, її простором, фондами та ресурсами. Медична бібліотека була заснована в 1973 році, з 1976 року підпорядкована Бібліотеці Кембриджського університету. Бібліотеки Кембриджського університету, частиною яких є Медична бібліотека, тепер включають головну бібліотеку університету та низку дочірніх предметних бібліотек.

Медична бібліотека займає частину другого поверху, має 5 залів для користувачів, 2 з яких — для проведення тренінгів, навчання. Для індивідуальної роботи передбачені спеціальні «зони тиші», що нагадують читальні зали, де не можна розмовляти та заважати іншим користувачам. Для групових проєктів — окремі зони та кабінети з дошками та проекторами. Усі локації оснащені комп'ютерною технікою та зручними меблями для самостійної роботи. Також в бібліотеці 5 службових приміщень, включаючи кімнату для відпочинку й прийому їжі співробітників.

Колекції фонду Медичної бібліотеки підтримують усі аспекти медицини та охорони здоров'я. Колекція книг, що налічує понад 50 тисяч томів, містить основні підручники за спеціальностями, більшість з яких доступні в електронному та друкованому вигляді. Переважна більшість журналів доступна в електронному форматі (понад 104 тисячі назв).

Фонд на паперових носіях розміщений в одному з приміщень у

відкритому доступі. Кількість примірників однієї назви підручника зазвичай налічує до 3-5 одиниць, вкрай рідко — до 10-12. Частина книг призначена тільки для роботи в читальній залі й додому не видається, такі книги мають наліпки «NOT BE TAKEN OUT». Книги мають систематичне розташування, але не за десятиковою класифікацією Дьюї (УДК), яка поширена у світі, а за власною — національною класифікацією (особливістю є наявність в шифрі позначки (цифри), що означає певний формат книги, але трохи детальніше про це в наступному номері «Бібліотерапевта»), періодичні видання, зокрема журнали, розташовані за абеткою назв. На початку 2016 року більшість паперових журналів було вилучено з Медичної бібліотеки. Зараз вони зберігаються в сховищі, яким керує головна бібліотека Кембриджського університету, вона пропонує послугу безкоштовного постачання статей з будь-якого журналу, розміщеного у «тимчасовому сховищі» iDiscover.

Усі користувачі бібліотеки мають доступ до великої колекції е-книг, що охоплюють усі аспекти медицини. Величезна кількість е-книг може одночасно викорис-

товуватися необмеженою кількістю читачів, але деякі з них більш обмежені та можуть мати, наприклад, однокористувацьку модель доступу. Отже іноді е-книга, до якої Кембриджський університет має доступ, може бути недоступною для користувача, оскільки вона вже використовується — в такому випадку користувач може бачити повідомлення «ВСІ ДОСТУПНІ КОПІЇ ЗАРАЗ ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ». Тож користувачу потрібно буде зачекати, поки е-книга знову стане «вільною», перш ніж він зможе отримати до неї доступ.

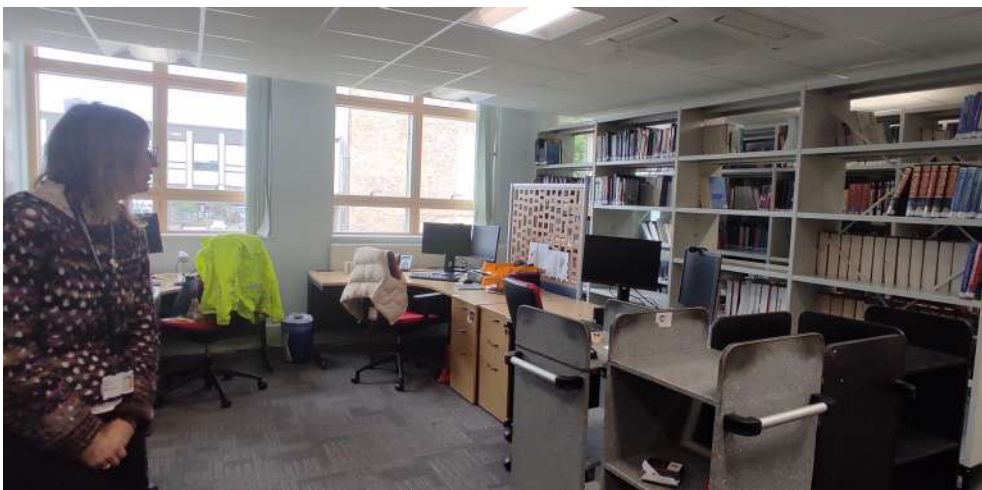
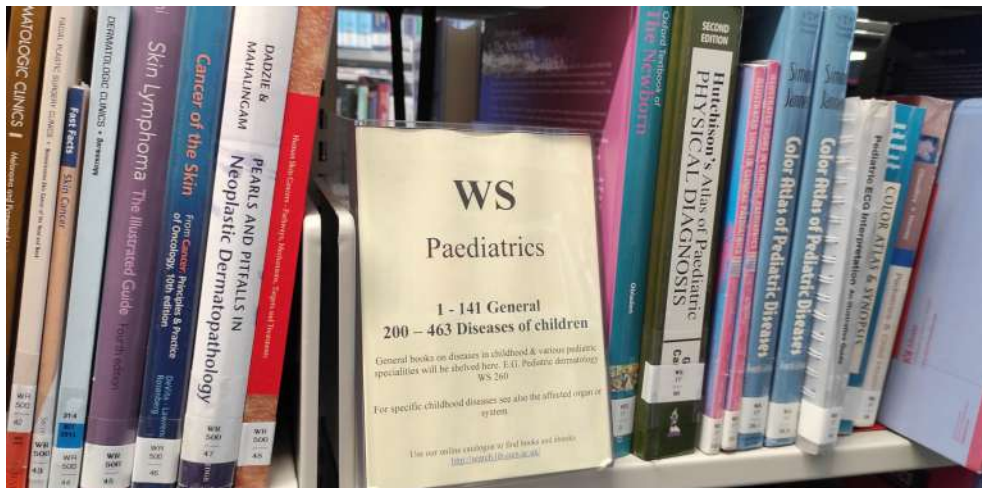
Колектив бібліотеки складає дюжина фахівців на чолі з директоркою. Серед основних завдань — комплектування фонду, обслуговування користувачів, групове та індивідуальне оф- та онлайн-навчання інформаційній грамотності (робота з довідковим

апаратом бібліотеки, каталогами, базами даних, пошук та оформлення систематичних оглядів, першоджерел для академічних робіт тощо). До речі, бібліотекарі не здійснюють пошук для підтримки академічної курсової роботи чи навчання, але пропонують навчання та допомогу з пошуку літератури. Такі заходи, які проводить наша бібліотека зі студентством, наприклад, круглі столи різної тематики, флешмоби, квести тощо, фахівці бібліотеки не проводять. У деяких залах я побачила декілька книжкових виставок, серед яких художні твори про медицину, публіцистика та спогади лікарів, що співзвучна діяльності нашої бібліотеки, а також література для психологічної підтримки «Feeling anxious? You're not alone» («Відчуваєш тривогу? Ти не один»). Медична бібліотека обслуговує як студентів і викладачів, так і працівників практичної ланки охорони здоров'я.

Під час пандемії COVID-19 критично зменшилась кількість відвідувачів Медичної бібліотеки через страх наразити себе на небезпеку інфікування коронавірусом, тож бібліотекарі запровадили попереднє онлайн-замовлення літератури, пакували її в паперові пакети з надписом для кого призначено й датою до якого числа замовлення чекатиме абонента, аби зменшити імовірність контактування користувачів і бібліотекарів.

Пандемія ковіду змінила формат і пріоритети в роботі бібліотек у всьому світі, а для українських — стала генеральною репетицією перед війною. Я розповіла колегам про Наукову бібліотеку ХНМУ, особливості роботи до і під час воєнного стану в прифронтовому місті. У свою чергу британські колеги зазначили, що вражені масштабом нашої бібліотеки і об'ємом роботи. Знайомство з Медичною бібліотекою Кембриджського університету показало відмінність та схожість в роботі наших бібліотек.

(Продовження у наступному випуску)

НЕДУГИ ВЕЛИКИХ

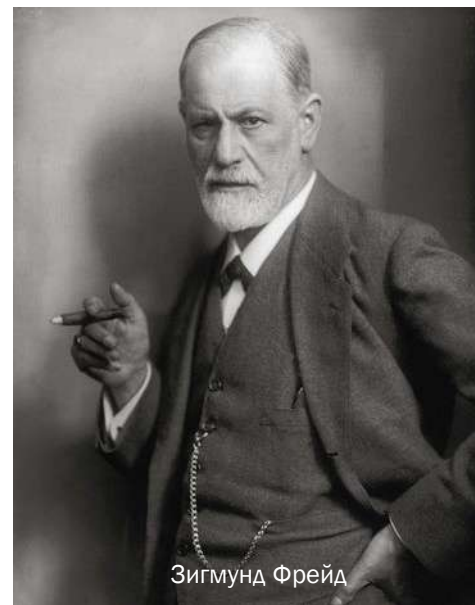
ФЕНОМЕН ЗІГМУНДА ФРЕЙДА

Зигмунд Фрейд найбільш відомий як засновник психоаналізу, його праці значно вплинули на психологію, медицину, соціологію, антропологію, літературу і мистецтво XX століття. Погляди Фрейда на природу людини були новаторськими для його часу, і протягом усього життя його роботи не припиняли викликати резонанс у науковому співтоваристві. Але інтерес до теорій вченого не згасає й досі.

Зигмунд (Сигізмунд) Шломо Фрейд народився 6 травня 1856 року у невеликому місті Фрайберг у Моравії, яка на той час належала Австрії. Як об Фрейд, батько Зигмунда, мав невелику власну справу з торгівлі тканинами. Як об мав від першого шлюбу двох синів — Пилипа та Еммануїла. Від другого шлюбу з Амалією Натансон народився хлопчик Зигмунд і 4 дівчинки. Родина переїхала до Лейпцигу, а згодом — до Відня. В цей час Зигмунд захопився літературою. Любов до читання, що дісталась від батька, він зберіг на все життя.

Батьки надали Зигмунду добру домашню освіту. Домашня підготовка та виняткові здібності до навчання дозволили хлопцю в 9-річному віці скласти іспит і вступити до гімназії в 1865 році — на рік раніше, ніж було визначено. Зигмунд вирізнявся старанністю та пристрастю до вивчення всього нового. Батьки підтримували його і намагались створити сприятливу для навчання атмосферу.

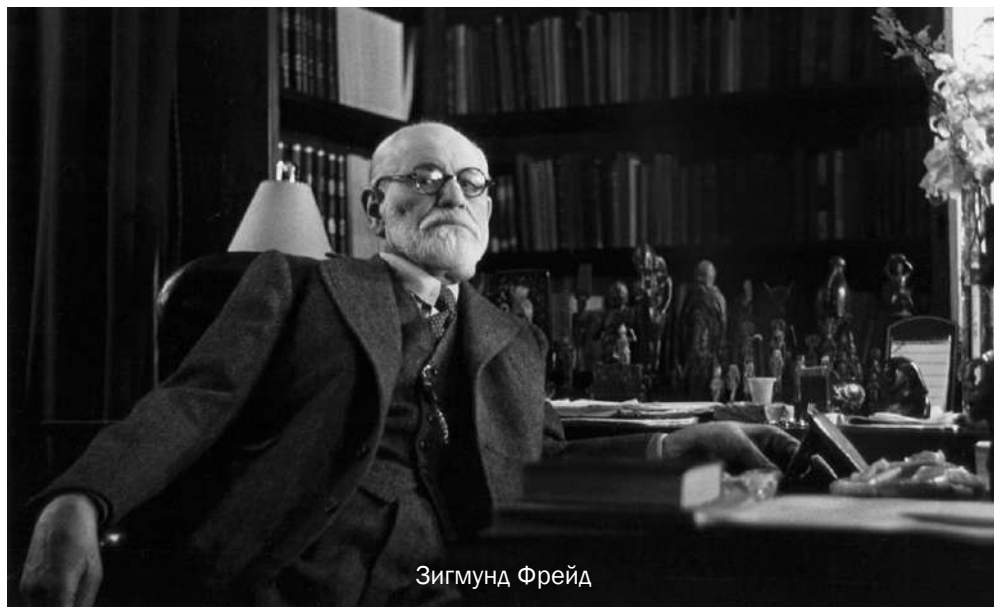
Охочий до знань юнак досконало знав німецьку мову, вивчав грецьку та латину, володів французькою, англійською, іспанською та італійською. Зигмунд показав відмінні результати і став першим учнем у класі, закінчивши навчання в гімназії з відзнакою у 17 років. Натхненний лекцією Гете, Зигмунд вирішив записатись на медичний факультет, хоча медициною не цікавився і згодом писав: «Я не відчував схильності до професії лікаря». Восени 1873 року 17-річний Фрейд вступив на медичний факультет Віденського університету. Через 3 роки (1876) він отримав можливість здійснити першу дос-

Зигмунд Фрейд

лідницьку роботу в Інституті зоологічних досліджень Трієста. Саме там молодий вчений написав першу статтю, опубліковану Академією наук. Наукова робота захопила Фрейда, згодом вийшли друком кілька статей з анатомії та неврології. У 1879-1880 роках він проходив службу в армії лікарем. У 1881 році Зигмунд добре склав випускні іспити і отримав вчений ступінь доктора. В цьому ж році він познайомився з Мартою Бернайс, закохався і вирішив одружитись.

Фрейд влаштувався у Віденську міську лікарню. Медичну практику почав із хірургії, потім переключився на неврологію, в якій набув репутації висококваліфікованого лікаря-невропатолога. Йому належить термін «дитячий церебральний параліч» (нині загальноприйнятий). Проте Зигмунд відчував незадоволеність своєю працею, перебував у стані депресії, бо вважав, що не досяг значних успіхів. Його душа прагнула наукового визнання. У 1883 році лікар перейшов на роботу в психіатричне відділення.

Зигмунд Фрейд

У 1885 році Фрейд взяв участь у конкурсі, що проводився серед молодих лікарів. Здобувши перемогу, восени цього ж року він прибув до Парижу на наукове стажування у видатного лікаря-психіатра Жана Шарко. Молодий лікар заглибився у вивчення неврології. В цей час він пише багато листів своїй нареченій Марті: «У мене виникло одне бажання, таке природне для будь-якої людини — бажання бути здоровим. Можливо, ти посміхнешся, прочитавши це. Але насправді, зараз я не зовсім здоровий. Захворювання неврастенією у легкій формі викликане насамперед втомою. Причини цього захворювання — постійний клопіт, нервова напруга, турботи і переживання останніх років».

У вересні 1886 року Зигмунд Фрейд одружився з Мартою Бернайс, яка згодом народила 6 дітей. Після повернення до Австрії лікар розпочав приватну практику, працюючи з невротиками, та робив переклади наукової літератури. Протягом 1892-1895 років психолог шукав метод лікування, ефективніший за гіпноз.

На погляд Фрейда жодна думка не є випадковою — вона завжди є похідною від процесів, що відбувались з пацієнтом. Будь-яка асоціація може бути важливою задля встановлення причин виникнення захворювання. Застосування даного методу дозволило повністю відмовитись від використання гіпнозу на сеансах і, за словами самого лікаря, дало поштовх до становлення та розвитку психоаналізу (психологічна теорія, а також метод лікування психічних розладів, розроблені на початку ХХ ст. саме Фрейдом). У 1895 році вийшла друком книга «Дослідження істерії», яка є підсумком спільної роботи Зигмунда Фрейда та Йозефа Брейєра (австрійський лікар, друг та наставник Фрейда). У 1902 році психолог захистив кандидатську дисертацію з медицини та почав працювати на кафедрі неврології при Віденському університеті. Цей час є одним з найпродуктивніших періодів у його

З. Фрейд з дружиною Мартою

го творчості — до друку виходять книги: «Психопатологія повсякденного життя», де розглядаються різні аспекти психоаналізу (1901), «Дотепність та її ставлення до несвідомого» і «Три нариси з теорії сексуальності» (обидві 1905). Популярність Фрейда як вченого та лікаря невпинно зростала.

Ідеї вченого почали набувати популярності за кордоном. У 1908 році відбувся офіційний психоаналітичний конгрес у Зальцбурзі — перша міжнародна подія в історії психоаналізу. Справжнім успіхом стало запрошення Фрейда до США (1909), де він читав курс лекцій в Університеті Кларка (Вустер, штат Массачусетс). Все більше пацієнтів з усього світу звертались до лікаря за консультаціями. Зигмунд Фрейд і Густав Юнг організували другий психоаналітичний конгрес в Нюрнберзі (1910). Там засновано Міжнародну психоаналітичну асоціацію.

Під час Першої світової війни економічне становище відомого лікаря погіршилось: відкладені на старість гроші він витратив, пацієнтів поменшало. Померла від грипу одна з доньок — у вченого на цьому тлі знов розвинулась депресія, проте наукову діяльність він не припинив.

Зигмунд Фрейд, відомий шанувальник сигар, курих багато: зазвичай близько 20 штук на день. Коли психолог набув цієї фатальної звички, можна дізнатися з його листа, написаного у 72 роки: «Я почав курити у 24 — спочатку сигарети, а потім виключно сигари, продовжую це робити і не збираюсь відмовлятися від такої приємності...». Як медик, Фрейд добре знав про побічні ефекти паління. У 1889 році йому поставили діагноз серцевої аритмії. Особистий лікар вченого приписував її нікотиновій інтоксикації і намагався переконати пацієнта відмовитись від звички. Але Фрейд вперто відмовлявся: «Я відкидаю ваші рекомендації, бо не зможу прожити решту життя у нужденному стані. Куріння зробило для мене не дуже багато — без нього я не зміг би настільки плідно працювати». Проте іронія долі полягає в тому, що останні 16 років життя психолог прожив, страждаючи від наслідків улюбленої звички — раку ротової порожнини. Вчений зазнав тривалих випробувань у процесі лікування.

Перші симптоми хвороби з'явилися у 1923 році, коли Фрейд виявив на верхній щелепі пухлинноподібне утворення (у віці 67 років). Він попросив свого

друга, лікаря Фелікса Дойча оглянути «щось не дуже приємне» в роті. Дойч поставив діагноз пізнього прогресуючого раку задніх відділів правої половини твердого піднебіння. Він зробив висновок, що рак є «лише занедбаним випадком лейкоплакії внаслідок надмірного куріння, що потребує біопсії та оперативного видалення ураженої слизової оболонки». Лікар зробив це навмисно, щоб Фрейд не скоїв суїцид, усвідомивши всю серйозність свого становища.

Оперативне втручання провели через кілька днів у приватній амбулаторії Маркуса Гайєка. Згодом надійшов патоморфологічний звіт біопсії, написаний професором патології Віденського університету Якобом Ердгаймом, де встановлено діагноз «злоякісна епітеліома». Він рекомендував хворому негайно кинути палити. У вересні 1923 року Фрейд проконсультувався у відомого австрійського щелепно-лицевого хірурга Ганса Піхлера, який продовж наступних 16 років виконав Зигмунду 25 операцій з імплантацією протезів з метою компенсації хірургічних дефектів.

Незважаючи на стан здоров'я, науковець продовжував працювати. У 1930 році Фрейд отримав премію Гете за вагомий внесок у науку і літературу, що принесло вченому велике задоволення і сприяло поширенню психоаналізу в Німеччині. Але видатний психолог так і не зміг впоратись зі шкідливою звичкою. Куріння створювало передумови появи чергових новоутворень. Понад 30 разів пошкоджена область видалалась чи піддавалась електрокоагуляції. Фрейд знаходився під ретельним наглядом лікарів Ганса Піхлера та Макса Шура. У травні 1938 року психолог залишив Відень після окупації Австрії нацистами. Разом із донькою Анною вчений емігрував до Лондона, де вже жив його син Ернст. Проте гітлерівці не випустили 4 сестер Фрейда, яких пізніше вбили у концтаборах.

У вересні 1938 року Піхлер виконав Фрейду чергову операцію, проте наступний рік став для

пацієнта останнім роком життя. Незважаючи на тяжкий стан, Фрейд ніколи не виявляв жодної ознаки нетерпіння чи дратівливості. До самої смерті він впізнавав оточуючих, поведінка свідчала про прийняття подальшої долі і чітке усвідомлення того, що відбувається. Молодша донька й дружина доглядали Фрейда до кінця його життя. Крім того, донька Анна — єдина з дітей, яка продовжила справу батька.

21 вересня 1939 року Зигмунд попросив Макса Шура про евтаназію: «...Ви, звичайно, пам'ятаєте наш договір. Ви обіцяли не покинути мене, коли настане час». Шур ввів Фрейду морфін, повторивши ін'єкцію через 12 годин. Вчений помер уночі 23 вересня 1939 року, закінчивши яскраве, але важке життя. Тіло видатного психолога кремоване в Голдерс-Грін (Лондон, Великобританія). Там, у мавзолеї Ернеста Джорджа й зберігається ваза з прахом. Пізніше доктор Шур згадував про Фрейда: «У світі реальності він був надзвичайно мужньою людиною, яка сміливо зустрічала біди, страждання, небезпеки. Але одного разу він сказав мені, що думає про свою смерть щодня і це не можна назвати звичайним».

На честь Зигмунда Фрейда встановлено пам'ятники у Лондоні, Празі, у Відні — біля альма-матер вченого. У місті Фрайберг меморіальна дошка розташована на будинку, в якому народився психолог. Вулиця, де народився Фрейд — Шлоссергассе зараз носить його ім'я. В Австрії портрети вченого також використовувались в оформленні грошей — шилінгів, монет та банкнот. Існує кілька музеїв, присвячених пам'яті видатного психолога. А його

З. Фрейд з донькою Анною

наукові праці, хоча й викликають суперечки, але відомі всьому світу. Більш того, саме Фрейд поклав початок психотерапії в тому вигляді, в якому вона існує сьогодні.

Зигмунд Фрейд, якого справедливо називають «батьком психоаналізу», залишається визначною фігурою й донині, через 84 роки після своєї смерті. Його розробки таких терапевтичних методів, як «лікування розмовами», тлумачення снів, робота з несвідомим, зробили революцію у розумінні людського мислення та поведінки. Деякі наукові доробки вченого використовуються в психотерапії й сьогодні.

Хвороба не зламала відомого психоаналітика — завдяки силі духу і бажанню працювати Фрейд прожив довге, насичене життя. Незважаючи на те, що видатний психолог так і не зміг відмовитись від своєї згубної звички, яка день у день погіршувала його стан, незважаючи на біль та численні операції, він не склав руки, продовжував багато і плідно працювати, виборюючи кожен новий день. Ці слова Зигмунда Фрейда можна вважати його особистим кредо: «Місія, якщо вона реалізована, дозволяє людині перемогти будь-що, подолати трагедію будь-якого масштабу».

Список використаних джерел:

- Рак, сигари і психоаналіз: медична історія Зигмунда Фрейда / підгот. Ю. Матвієнко // Медицина світу. – 2007. – Т. 22, № 4. – С. 268-271.
- Grzybowski A. Sigmund Freud (1856–1939) [Electronic resource] / A. Grzybowski, J. Żołnierz // Journal of Neurology. – 2021. – Vol. 68, N 6. – P. 2299–2300. – Mode of access: <https://link.springer.com/article/10.1007/s00415-020-09972-4>.
- Gay P. Freud: A life for our time / P. Gay. – New York : Norton, 2006. – 810 p.
- Jay M. E. Sigmund Freud [Electronic resource] / M. E. Jay // Encyclopedia Britannica. – 19 Jan. 2023. – Mode of access: <https://www.britannica.com/biography/Sigmund-Freud>. – Title from the screen. – Date of appeal : 23.03.2023.

ВОЛОНТЕРСТВО

ОБ'ЄДНАНІ ЗАРАДИ ДІТЕЙ

Благодійний проєкт «Світ у дитячих долоньках» існує вже понад 7 років. Усі ці роки наш проєкт стрімко розвивався, долучаючи до себе небайдужих та активних людей. Разом із партнерами ми допомагали маленьким пацієнтам Обласної дитячої клінічної лікарні Харкова, Міської дитячої лікарні № 16 та вихованцям Обласного будинку дитини № 3 м. Харкова. І навіть під час карантинних обмежень ми мали змогу наповнювати та передавати малечі Коробки хоробрості для творчості та дозволя.

На жаль, діяльність нашого проєкту призупинилась із початком повномасштабної війни росії проти України. І такі складні часи стали для кожного з нас справжньою перевіркою на людяність та доброту. Оговтавшись від пережитих жайв війни та віднайшовши у собі сили жити і працювати далі, ми намагалися віднайти шляхи відновлення роботи благодійного проєкту «Світ у дитячих долоньках», тому що розуміли, що саме дітки, а особливо ті, які знаходяться на лікуванні, є найвразливішою та незахищеною категорією суспільства. Тож ми об'єднали зусилля з проєктом Студентського самоврядування ХНМУ «Лікар-малюк». І вже 7 лютого 2023 року наш проєкт відновив роботу. Разом зі студентами бібліотекарі-волонтери відвідали маленьких пацієнтів в Обласній дитячій клінічній лікарні. Студенти проводили з дітками хібуки-терапію, разом граючи в лікарів і лікуючи іграшки. А бібліотекарі подарували Коробку хоробрості і провели арт-терапію. І це стало лише початком. Далі ми разом зі студентами Харківського національного ме-

дичного університету Анастасією Богуславською, Ліною Федоровою та Олексієм Тараном завітали до Харківської міської дитячої клінічної лікарні №16, де разом із малечою створювали «валентинки» для рідних, близьких та друзів.

Ми продовжили відвідувати маленьких пацієнтів Обласної дитячої клінічної лікарні Харкова за підтримки співробітників кафедри педіатрії №1 та неонатології ХНМУ, зокрема її завідувачки проф. Маргарити Олександрівни Гончар. Волонтери проєкту проводили терапевтичні майстер-класи з виготовлення листівок, декупажу крашанок та створення папе-

рових іграшок-антистрес. Ми наповнювали та передавали Коробки хоробрості, до яких входили набори для творчості та дозволя. Ці зустрічі допомагають як діткам, так і самим волонтерам. Занурившись у творчість, ми не помічаємо як спливає час, ділимося гарним настроєм одне з одним та забуваємо про все негативне, що зараз нас оточує.

Ми щиро вдячні всім, хто нам допомагає, та запрошуємо приєднуватись до благодійного проєкту «Світ у дитячих долоньках» усіх небайдужих — проєкт триває. Разом нам під силу подолати усе!

ТВОРЧІСТЬ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Україна — країна талановитих людей.

Коли на нашу землю прийшов ворог, ніхто вже не міг жити й працювати так, як раніше. Багато людей намагалися виразити свої емоції, свій біль через творчість...

Наші студенти продовжують здобувати знання, вони сповна залучені в навчання і практику. А ще вони навіть у такі страшні часи знаходять сили, щоб підтримувати одне одного своєю творчістю. Їх роботи яскраві, інтелектуальні, чуйні. Наша молодь — сила України!

Дарія Шаповал, 3 мед. ф-т, 2 курс:

«Взяла ватман, фломастери та фантазію, так і створився мій малюнок. Обґрунтувала я б його так: балончик з фарбою це те, що ми вносимо в життя, якщо це емоції, радість, то і фарба — різнокольорова, якщо ж навпаки, тоді кольори будуть сірі.

А ось різні «чудики» та елементи, це все те, що нас оточує (люди, події, предмети)... Отже, все залежить від нас. Коли ми поєднаємо життєрадісність та позитив з приємними нам речами, наш світ стане прекрасним, яскравим, як і малюнок. А якщо ж цього не зробимо, будемо жалітися на життя, психувати — малюнок буде в темних тонах».

Вікторія Крамарук, 2 мед. ф-т, 3 курс:

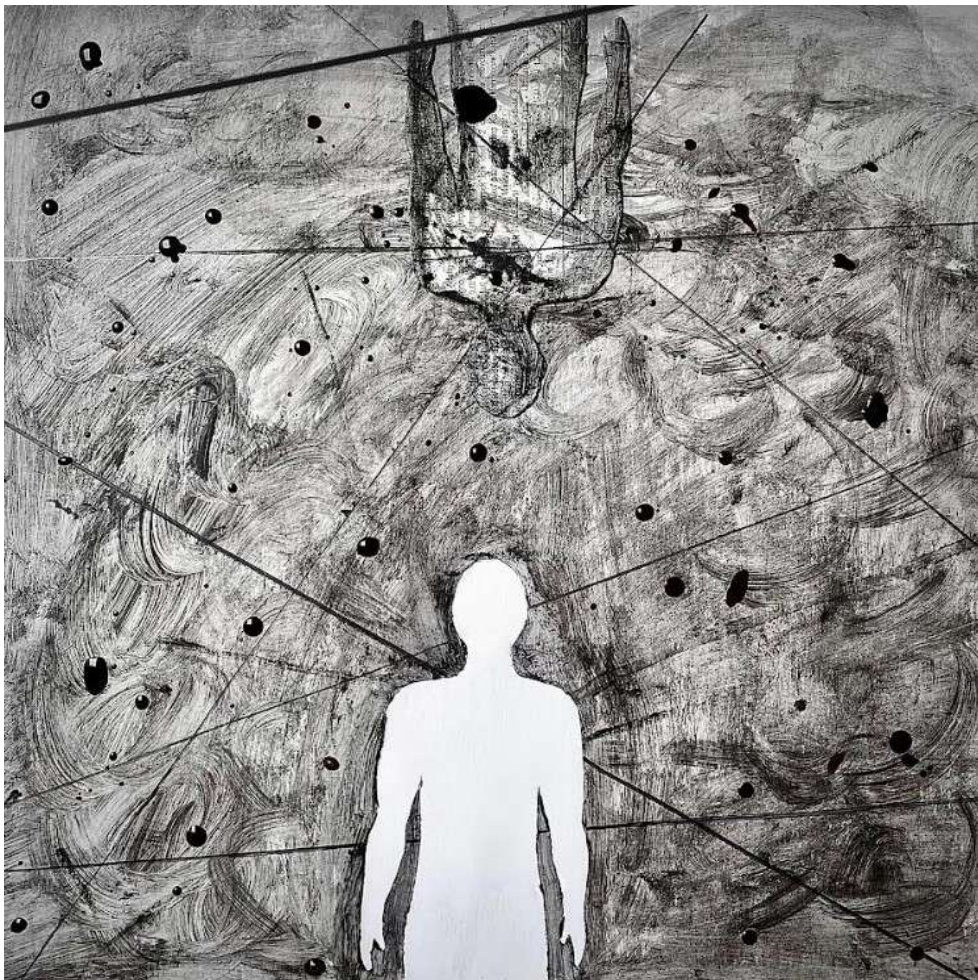
«Коли я малюю, я передаю картині всі свої емоції: чи то смуток, ненависть, біль, страх, крик, чи то радість, воля, надія. Кожну роботу я проживаю, чи вона проживає мене, і так стає набагато легше, аби йти далі, аби далі жити».

Вікторія Наумова, 3 мед. ф-т, 4 курс:

«Картина «amoramor» була намальована в лютому 2023 року напередодні свята закоханих. Це була моя третя робота на полотні, дуже особлива для мене. Натхнена святом, я сіла малювати. Мені хотілося, щоб це було щось об'ємне, живе, емоційне, що буде відображати мій стан всередині зараз. Картина вийшла наповнена моїми почуттями, почуттями любові до самої себе».

Матеріали: полотно, акрил.

Єлизавета Левченко, 3 мед. ф-т, 2 курс:

«Залишайся людиною — не дай себе проковтнути болі та ненависті!»

Матеріали: олівець, туш, нитка.

Анастасія Ковальова, 1-мед. ф-т, 1 курс:

«Портрет дівчини з українською символікою».

Графіка на планшеті за допомогою стилуса.

Vladyslav Shelest, 3 med. f., 3 course:

«Memories»

My memory book holds our story,
engraved forevermore.
And though distance once did scare
me, now I fear it no more.
For though you may be far away, my
heart keeps you so near.
And the love we share will never fade,
of that I have no fear.

Materials: pencil, KhNMU notebook.

Ольга Михайловина, 2 мед. ф-т, 4 курс:

«Арт «Heart». Незвичайне поєднання червоного і світло-фіолетового, суворості і ніжності».

Матеріали: полотно, олія.

ХРОНІКА ПОДІЙ

Школа лідерства для аспірантів

...наука». Це дослідницька асоціація, яка об'єднує експертів у різних сферах, які зацікавлені у наданні ефективних, гнучких, інноваційних та економічно вигідних послуг у науковому, приватному та державному секторах.

Активну участь в організації Школи взяла й директорка Наукової бібліотеки ХНМУ Ірина Киричак. Спікерами Школи лідерства для аспірантів виступали фахівці з різних країн (Україна, Франція, Великобританія), у тому числі й співробітниця Наукової бібліотеки: заступниця директорки з IT-інформаційно-бібліографічного відділу Світлана Кравченко та заступниця сектору інформаційно-аналітичної роботи Ольга Курч. Участь в Школі лідерства стала для аспірантів гарною нагодою

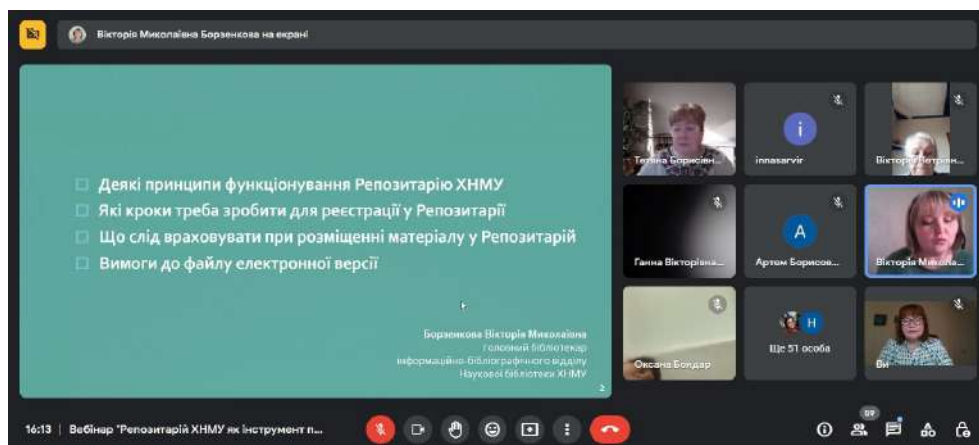
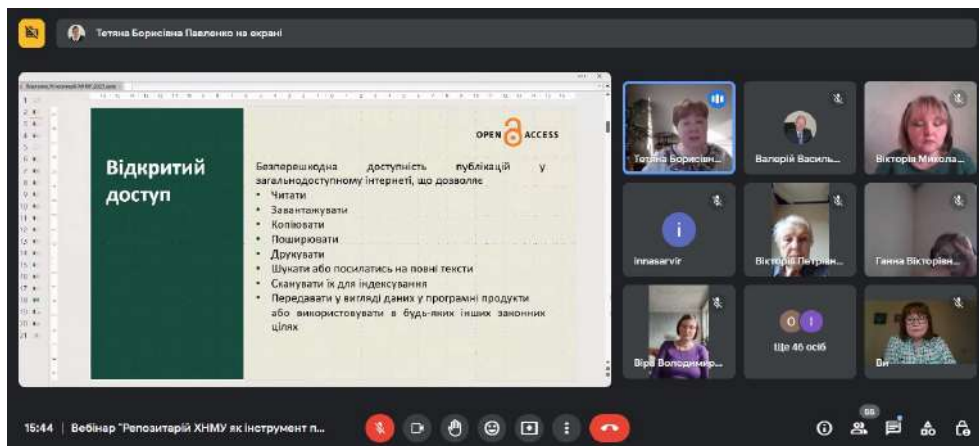

КВІТЕНЬ-ТРАВЕНЬ 2023 У СВІТІ ПОДІЙ

МЕТОДИЧНИЙ ВЕБІНАР

4 квітня пройшов вебінар «Репозитарій ХНМУ як інструмент просування публікацій у світовому інформаційному просторі», організований Науковим відділом та Науковою бібліотекою ХНМУ для викладачів, науковців та інших співробітників ХНМУ, які приєдналися до університету і починають знайомство з ресурсом, а також всіх зацікавлених.

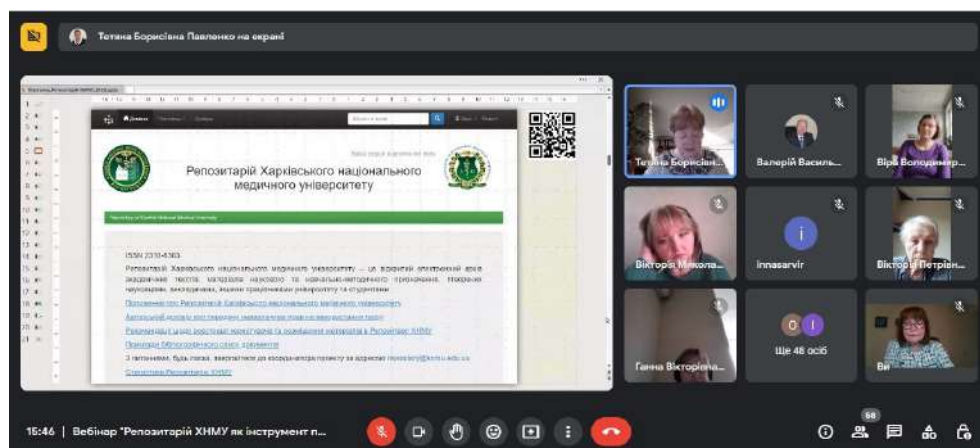
Відкрив захід проректор з наукової роботи проф. Валерій М'ясоєдов, відзначивши важливу роль університетського репозитарію в просуванні наукових досліджень й формуванні позитивного іміджу вишу, а також провідну роль Наукової бібліотеки у створенні й підтримці головного е-архіву ХНМУ. Співробітники бібліотеки підготували доповіді: «Репозитарій ХНМУ: основні переваги та можливості» — спікерка Тетяна Павленко, заступниця директорки з інформаційних технологій та «Технологія реєстрації та самоархівування документів: запобігання помилок» — спікерка Вікторія Борзенкова, головний бібліограф інформаційно-бібліографічного відділу.

Ознайомили з політиками відкритого доступу інституційних репозитаріїв, розглянули кому потрібен відкритий доступ і що він дає, зазначили, що Репозитарій ХНМУ — перший серед електронних архівів медичних вишів України, акцентували увагу, що на

01.04.2023 року в архіві розміщено 30 733 матеріали науково-освітнього характеру, зареєстровано понад 20 млн користувачів та понад 82,4 млн переглядів електронних версій документів за весь період його функціонування. Зазначили основні моменти Положення про Репозитарій ХНМУ та Авторського договору, переглянули структурні розділи репозитарію та особливості їх наповнення, а також покроково пройшлись алгоритмами реєстрації нових депозиторів та приєднання робіт до колекцій репозитарію.

До заходу приєдналися 62 особи. Бібліотекарі відповідали на питання учасників вебінару, надали свої контакти для майбутніх консультацій.

КРУГЛІ СТОЛИ

6 квітня в онлайн-форматі відбувся круглий стіл «Академічна доброчесність: сталі практики студентського життя» з циклу «Бібліотека і студентство: діалоги». Захід організований спільно з сектором медіа-простору студентського самоврядування за сприянням ННІ якості освіти ХНМУ та участі представників професорсько-викладацького складу університету (модератори — директорка НБ ХНМУ Ірина Киричок та студентка 3 курсу 2 мед. факультету Валентина Сова).

Відкрила зустріч і звернулась до присутніх з вітальним словом Інна Чухно, заступниця директора ННІ якості освіти ХНМУ. Пані Інна подякувала організаторам і зазначила, що подібні заходи допомагають вирішувати нагальні питання щодо якісної освіти та доброчесного навчання. Вона також наголосила на важливості тематичної спрямованості круглого столу, адже академічна доброчесність має стати саме практикою студентського життя.

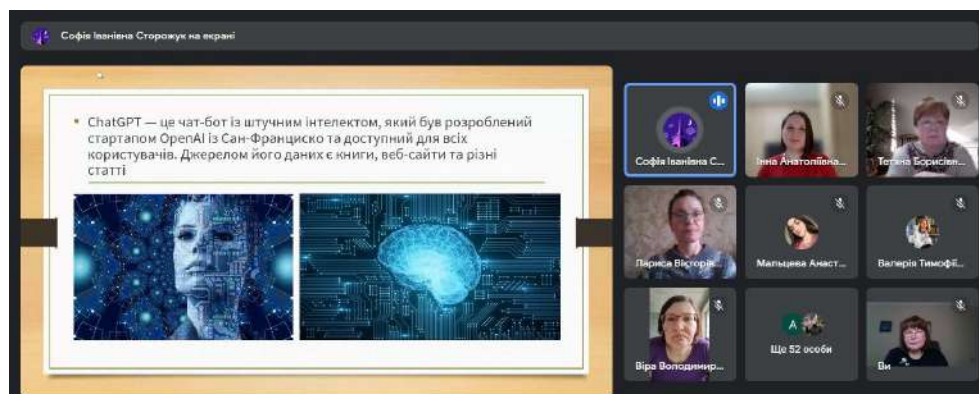
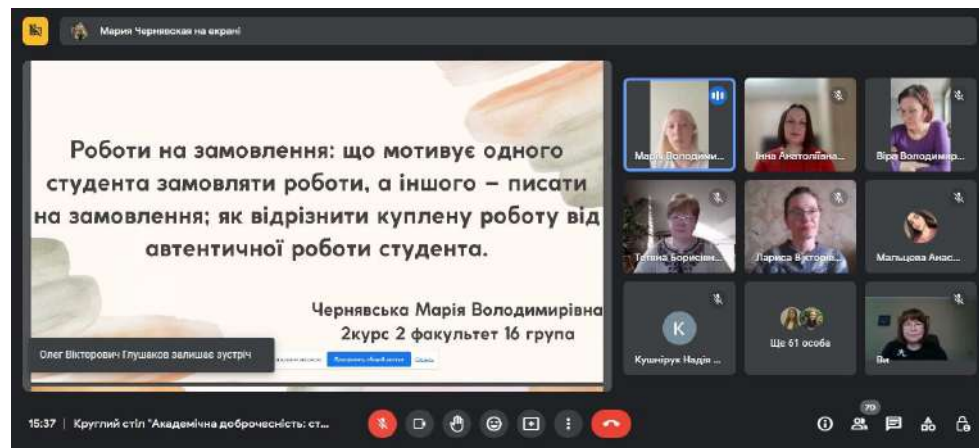
Запроновані теми:

*Роботи на замовлення: що мотивує одного студента замовляти роботи, а іншого — писати на замовлення та як відрізнити куплену роботу від автентичної роботи студента (спікерка: Чернявська Марія 2 курс, 2 факультет)

*Списування та необ'єктивне оцінювання: засоби запобігання та подолання (спікерка: Береснева Валерія, 2 курс, 1 факультет)

*ChatGPT: інструмент навчання та критичного мислення чи обману (спікерка: Сторожук Софія, 2 курс, 1 факультет)

Представлені доповіді викликали активну дискусію і обмін думками з питань, що хвилюють університетську спільноту, і в першу чергу, студентство. Відбулось плідне обговорення, до якого долучилися і студенти, і викладачі, і фахівці бібліотеки. Кожен мав можливість висловити власну думку і бути почутим, серед них студенти — Ростислав Морока, Ганна Войлокова, Ірина Попович, Юлія Цінкевич, Аліна Галла, представ-

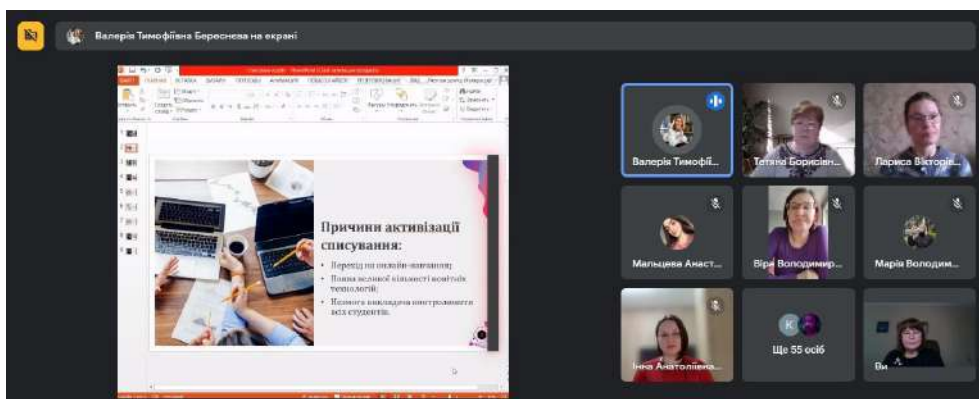
ники професорсько-викладацького складу — директор ННІ якості освіти ХНМУ проф. Ігор Завгородній, доцент кафедри філософії Володимир Дейнека, бібліотекарі — заст. директора бібліотеки з ІТ Тетяна Павленко, зав. сектором Ольга Куц та ін.

Наприкінці учасники дійшли висновку і зголосились, що успішність у навчанні це спільний рух в одному напрямку, плідна співпраця студента із викладачем. Причому студент не пасивний об'єкт освітнього процесу, а активний учасник із внутрішньою мотивацією до навчання — стати справжнім професіоналом своєї справи. Якщо студент згоден, що списування, використання готових робіт чи робіт на замовлення тощо — шахрайство, але практикує подібні дії, його академічна доб-

рочесність є декларативною. Істинна академічна доброчесність проявляється у щоденних вчинках без необхідності зовнішнього контролю.

Захід об'єднав понад 70 учасників і пройшов надзвичайно цікаво. Він сприяв конструктивному діалогу, дозволив обмінятися досвідом та спільно знайти шляхи подолання випадків академічної недоброчесності серед студентства.

19 квітня відбувся круглий стіл «Небезпечний Інтернет: протидії шахрайству та насильству», організований Науковою бібліотекою ХНМУ та Сектором медіа-простору ГО «Студентське самоврядування ХНМУ» (модератори: директор бібліотеки Ірина Киричок та студентка 2 мед. факультету Ганна Демченко)

Розглядали:

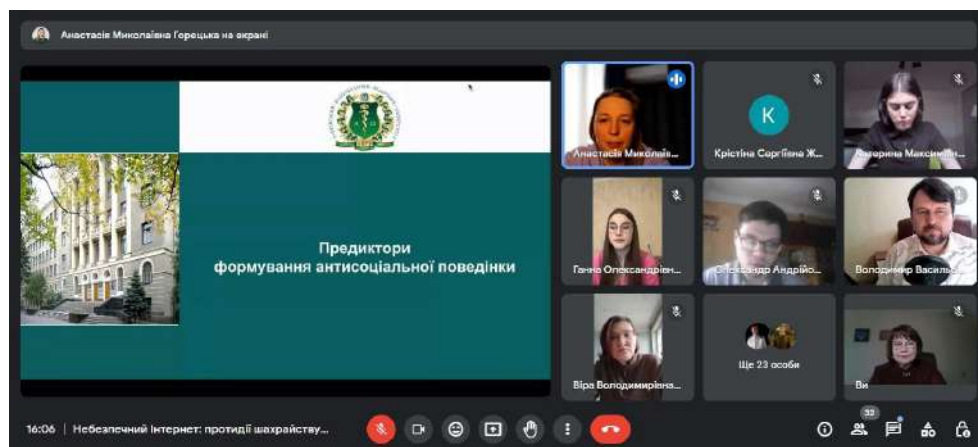
*Насильство в Інтернеті, поняття доксінгу. Міри покарання за інтернет-домогання, що встановлені у законодавстві України (спікерка: Демченко Ганна, студентка 2 курсу, 2 мед. ф-т)

*Поширення інформації та фото жінок через телеграм-канали та спільноти у соціальних мережах: як не потрапити на «гачок» до інтернет-шахраїв (спікерка: Журавльова Крістіна, студентка 3 курсу, 2 мед. ф-т)

*Спілкування в інтернеті та в реальному житті: очікування та реальність (спікерка: Остроухова Катерина, студентка 2 курсу, 2 мед. ф-т)

*Предиктори формування антисоціальної поведінки (спікерка: канд. психол. наук Горецька Анастасія Миколаївна, керівниця Психологічної служби ХНМУ)

Після виступів спікерів до обговорення вкрай важливої сьогодні теми долучились й інші учасники круглого столу: в.о. зав. кафедри філософії доц. Володимир Дейнека, студенти Олександр Чистяков, Дар'я Чорна, Ростислав Морока, Марія Чернявська, Володимир Корчагін, Яна Михайлова та інші.

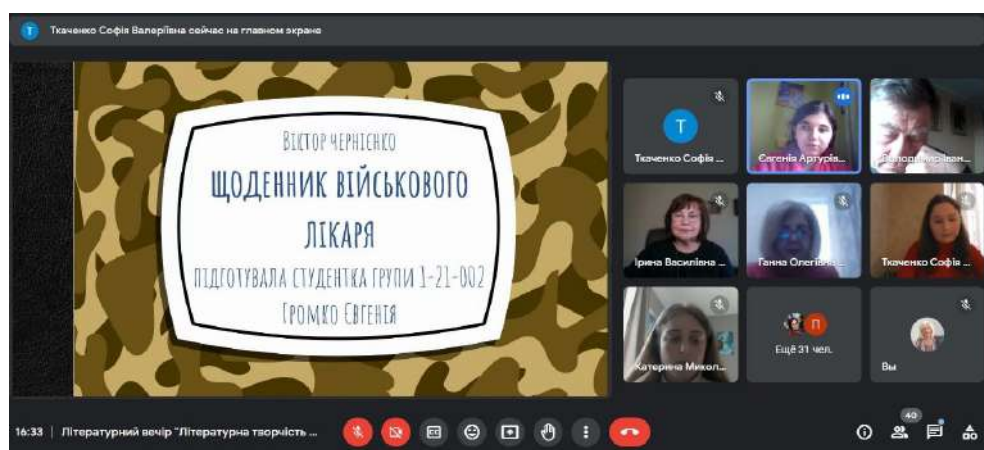

Захід, до якого змогли приєднатись 32 особи, пройшов у жвавому обговоренні, обміні думками щодо алгоритму дій проти шахрайства та насильства в Інтернеті, а також протидії цим явищам.

ЛІТЕРАТУРНИЙ ВЕЧІР

26 квітня був проведений літературний вечір «Літературна творчість медиків», організований нашою бібліотекою разом із Сектором медіа-простору ГО «Студентське самоврядування ХНМУ» (модератори: директор бібліотеки Ірина Киричок та студентка Софія Ткаченко).

Слухали про незламний Харків та постраждалу Бучу, про щасливі моменти буття, про серйозне та курйозне у практиці хірурга, щоденник військового лікаря... Свої поетичні та прозові твори читали і студенти, і викладачі, і бібліотекарі — всі, кого пов'язує любов до медицини та нашого університету. Серед них: професори Ганна Олегівна Сирова та Володимир Іванович Старіков, студенти Поліна Сівак, Вікторія Біленко, від бібліотеки Віра Віскова. Звучали вірші та твори улюблених авторів від студентів: Катерина Тімченко (Г. Марш), Маргарита Гаургова (Л. Романчук «Балада про щастя»), Євгенія Громко (В. Чернієнко «Щоденник військового лікаря»), Людмила Чумаченко (Л. Романчук «Нестерпно бути зрадженим. Болить») та інші.

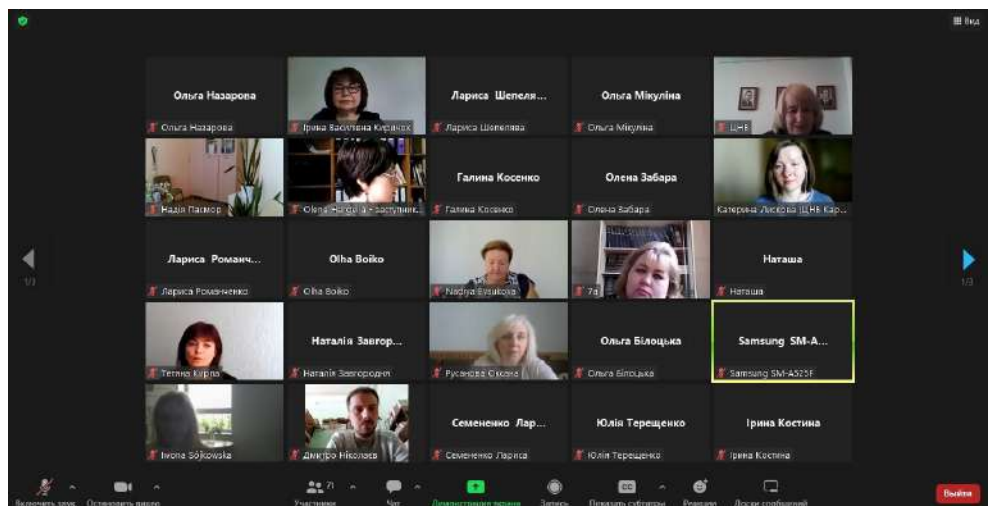
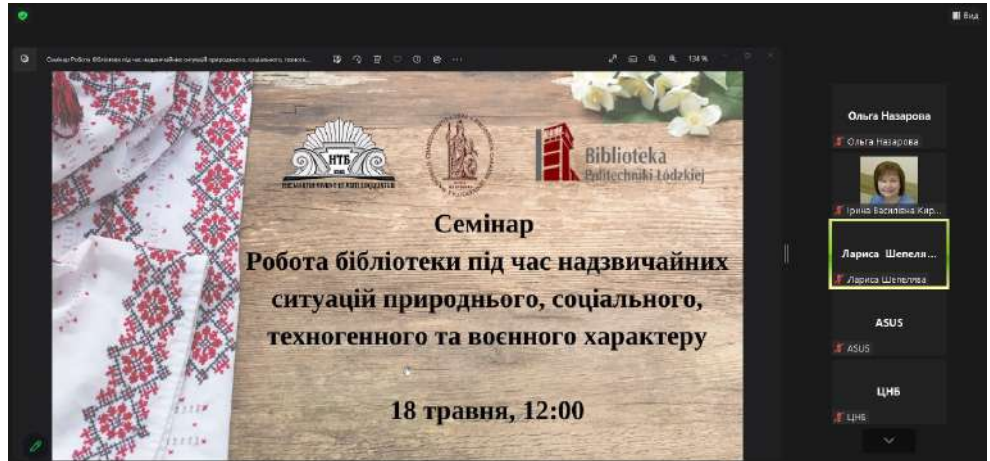

ПРО РОБОТУ БІБЛІОТЕК ПІД ЧАС НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

18 травня відбувся семінар «Робота бібліотеки під час надзвичайних ситуацій природного, соціального, техногенного та воєнного характеру», організований ЦНБ ХНУ ім. В.Н. Каразіна, Бібліотекою Лодзького технічного університету (Польща) та НТБ НУ «Львівська Політехніка» та за участі Ентоні Сінотта, менеджера з питань розвитку доступу та інформаційних послуг Бібліотеки Університету Йорку (Велика Британія). Досвід роботи під час російської воєнної агресії представили бібліотеки ХНУ ім. В.Н. Каразіна, ХНМУ, ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, НУ «Львівська Політехніка», під час пандемії COVID-19 — бібліотеки Великої Британії та Польщі.

Досвід нашої бібліотеки представила директора Ірина Киричок, акцентувавши увагу на особливостях роботи у прифронтовому місті та важливості злагодженої командної взаємодії задля успішних результатів. Вона довела, що університетська бібліотека спроможна і повинна докласти всіх зусиль, щоб забезпечити безперервний інформаційний супровід діяльності вишу, запропонувати студентам і викладачам комплекс нових сервісів і послуг, зумовлених сьогоденням, постійно вдосконалювати їх відповідно до вимог реалій.

До заходу приєдналися близько 90 учасників, вони відзначили важливість та корисність цього семінару.

КОНТАКТИ:

м. Харків,
пр. Науки, 4
моб. (097)9937709
e-mail: km.kustova@knmu.edu.ua

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Киричок І.В. (головний редактор)
Русанова О.А. (відповідальний редактор)
Кустова К.М. (верстка)

